వ్యాసం ◆ పడాల జోగారావు

ఒక శిఖరం

బాలగోపాల్! ఏమిటీ ఇతని ప్రత్యేకత?

మేధావులు అందలాలెక్కి సంపద పోగేసుకొనే అవకాశాలుండి కూడా పాలక పక్షం వహించకుండా ప్రజల పక్షం వహించి నిబద్ధతతో నిలవడంలోనే ప్రత్యేకత ఉంది.

బాలగోపాల్‌ను మొదటి సారి చూసి, ఆయన మాటలు విన్నది ఇలికిపురంలో ఒకప్పుడు వున్న ఒరియక్కలు గడ్డపాకల్లో అనుకుంటాను. అప్పటికి శ్రీకాకుళ సాహితి ఏర్పడింది. ప్రసారం పేరుతో కార్యక్రమాలు జరుగుతున్నాయో గుర్తులేదు. ఆ వేళ మాట్లాడింది రాజ్యహింస గురించే అనుకుంటాను. యిప్పటికి ఆయనది మూడు పదులు దాటిన వయసు. (ఆయన 52లో పుట్టారని ఇప్పుడే తెలిసింది కాబట్టి ఇలా ఊహించగలిగాను. కానీ అప్పటికి నాకుంటే పెద్దవాడిగనే భావించాను. నిజానికి నాకంటే ఆయన అయిదారు మాసాలు చిన్న) ఎపిసిఎల్‌సి జిల్లా శాఖ ఏర్పడవలసిన అవసరం గురించి ఆరోజే మాట్లాడినట్లున్నారు. మాట్లాడడం పూర్తయిన తర్వాత అందరం బయటకొచ్చేసి, రోడ్డుమీద నడుస్తున్నాం. తనని గొప్పగా ప్రభావితం చేసిన గురువుగారితో కలిసి వినమ్రంగా ఎడంచేత్తో ఒద్దికగా పుస్తకాన్ని వొడిసి పట్టుకొని రొమ్ములకు హత్తుకొని నడుస్తున్న వినయశీలి అయిని విద్యార్థిలా కనిపించారు నాకానాడు. కాలికిందపడి ఏ జీవాలు కలిగిపోతాయేమో అన్నంత నెమ్మదిగా పడుతున్న అడుగులు... నడుస్తున్నప్పుడు తల ఎత్తి నడిచిన సమయంకంటే తలవొంచుకొని నడిచే సమయమే ఎక్కువ. ఆయన్ని చూసిన చాలాసార్ల తర్వాత రోజుల్లో నాకు బుద్ధుడు గుర్తుకొచ్చేవాడు. బహుశా బుద్ధుడు ఇలాగే నడిచి వుండాలి అనిపించింది. ఆయనతో అడుగులు కలిసినడవడం ప్రపంచానికి గొప్ప విషయం కాదుగానీ నాకు లభించిన అమూల్య వరంగా భావిస్తున్నాను.

టౌన్‌హాల్‌లో శ్రీకాకుళ సాహితి సమావేశం జరుగుతున్నది. అధ్యక్షులు కారా మాష్టారు. విశాఖపట్నంనుంచి వచ్చిన ప్రొఫెసర్ ఒకాయన పత్రికల్లో వార్తలు వచ్చే విధానాన్ని వివరిస్తూ వ్యంగ్యంగా హాస్యపాత్ర అభినయిస్తున్నట్టు చేతులు తిప్పుతూ మాట్లాడారు. సభికులు నవ్వుతున్నారు. ఏదో ఆనందించవలసిన విషయంలాగా. విషయం ప్రజల హక్కులకు, జీవితాలకు సంబంధించిన సీరియస్ విషయం. మాట్లాడుకున్న పద్ధతి మాత్రం విదూషకుడిలా వుంది. తర్వాత మాట్లాడవలసిన వంతు బాలగోపాల్ గారికి వచ్చింది. ఉపోద్ఘాతం ఏమీ లేకుండా ఎత్తుకోవడంలోనే "నేను కొంత సీరియస్‌గా మాట్లాడదలుచుకున్నాను" అని మొదలుపెట్టారు. ఆ ఒక్క వాక్యంతోనే సభ అంతవరకు ఏ తెన్ను పట్టిందో అర్థమైపోయింది. తన ధోరణిలో ప్రజలు కోల్పోతున్న ప్రజాస్వామిక హక్కుల గురించి మాట్లాడుకుంటూ పోయారు. ఆ సభలో బాలగోపాల్ మాట్లాడడం తనను పోలీసులు ప్రశ్నలతో వేధించుకు తిన్నారని రామారావు నాయుడుగారు తర్వాత చెప్తే తెలిసింది.

అప్సర లాడ్జిలో (ఇప్పుడది లేదు. కేంద్ర సహకార బ్యాంకు ఇప్పుడున్న స్థలానికి తూర్పు దిక్కున ఉన్న స్థలంలో ఉండేది) రాత్రంతా క్లాసులు నిర్వహించిన రోజులున్నాయి. ఎంత రాత్రయినా అలసట లేకుండా మాట్లాడేవారు. నలిగిన బట్టలు చెదిరిపోయిన జుట్టు. అప్పటి నుండి ఇప్పటికి ఆ ఆహార్యం ఏమీ మారలేదు.

1992లో టెక్కలిలో ఎపిసిఎల్‌సి జిల్లా మహాసభలు జరిగాయి. సభల అనంతరం రాత్రి ఆ కళ్యాణ మండపం మీద కూర్చుని ఆయనతో సహా అందరూ ఏవో మాట్లాడుతున్నారు. మండపం మీద కాలు కిందకు వేలాడేసి కూర్చుని, అలసిపోయిన ఆయన శరీరాన్ని అలాగే వెనక్కి వాల్చేశారు. బహుశా ఒకయిదు నిమిషాలు అలా వున్నారు. వెంటనే లేచి నిటారుగా కూర్చుని రాయడం మొదలు పెట్టారు. పిల్లలు బలపం పట్టుకొన్నంత శ్రద్ధగా పెన్ను పట్టుకొని రాసుకొని పోయారు. అక్షరాలు కుదురుగా వుంటున్నాయి. ఎక్కడా కొట్టివేతలు కనిపించలేదు. ఎక్కడా అపడం కానీ, తలెత్తి ఆలోచించడం కానీ లేదు. రాయడం పూర్తయిన తర్వాతే వంచిన తల ఎత్తి పెన్ను ముడిచేశారు.

టెక్కలిలో ఒక తాపీపని కుర్రవాడిని దొంగతనం అనుమానం మీద పోలీసులు లాకప్పులో పెట్టి కొడితే చనిపోయాడు. అది తెలిసి నేను వణికిపోయాను. అప్పటికి నేను ఎపిసిఎల్‌సిలో వున్నాను. చనిపోయిన వ్యక్తిని చూసి, పోలీసుల దుశ్చర్యని ఖండించడం నా బాధ్యత. అవసరమైతే పోస్టుమార్టం సజావుగా జరిగేటట్లు వత్తిడి తేవాలి. టెక్కలి నుండి వెళ్లే రోడ్డు మీద రైలు పట్టాలకు దగ్గరలో శవం వుంది. చేతుల మీద పక్కల మీద లాఠీ దెబ్బలకి కమిలి, పోయి వున్నాయి. చనిపోయిన మనిషి బంధువులు ఏడుస్తున్నారు. గ్రామస్తులతో పోలీసుల మంతనాలు జరుగుతున్నాయి. గుండె దడదడ లాడుతుంటే నోరు మెదపకుండా అక్కడ్నుంచి వచ్చేశాను.

ఇది జరిగిన ఒకటి రెండు రోజుల్లో టెక్కలి ఆఫీసులో కూర్చుని నేను పని చేసుకుంటూ వుండగా, సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి గారితో కలిసి బాలగోపాల్ వచ్చారు. రావడం అంతదూరంలో చూసి, ఆఫీసులో ఎవరో మనుషులు ఉండడం వల్ల బాలగోపాల్ వాళ్ళు లోపలికి రావడం ఇష్టంలేక నేను లేచి ఆఫీసు బైటకొచ్చి నమస్కరించాను. లోపలికి రమ్మనలేదు నేను. లాకప్పు మరణం గురించి అడిగారు. చూశానుగానీ భయంతో మరేమీ చెయ్యలేదని చెప్పాను. సాధారణంగా అయితే అంత భయపడిపోతే ఎలాగా....? అనాలి. కానీ కించపరుస్తూ ఒక చూపుగాని, ఒక మాటగాని ఆయన నుంచి రాలేదు. చనిపోయిన మనిషి గురించి నాకు తెలిసిన వివరాలు చెప్పాను. రండి టీ తాగుదాం అన్నారు సుంకిరెడ్డి. అప్పటికి అక్కడున్న స్టేటుబ్యాంకు ఎదురుగా ఉన్న టీ పాకలో కూర్చుని టీ తాగాం. టీ గ్లాసుని బొటనవేలితో, చూపుడు వేలుతో పట్టుకొని టీ తాగడం బాలగోపాల్ అలవాటు. ఒక్క చుక్క నీళ్ళు తాగేవారు కాదు. టీలు ఎన్నయినా తాగేసేవారు. ఈయన శరీరానికి ఇటువంటి అలవాట్లకు తట్టుకొనే శక్తి వుందేమో అనుకునే వాడిని. ఇప్పుడు అల్సర్ వుందని తెలిసింది.

నేను ఆఫీసు నుండి బైటకు వచ్చేయడంగానీ, వాళ్ళనులోనికి రమ్మననీక పోవడంగానీ, లాకప్పుడెత్ గురించి నేనేమి పట్టించుకోకపోవడంగానీ నా పిరికితనాన్ని, చేతగానితనాన్ని పట్టిస్తాయి. నాలాంటి వాళ్ళని ఈ హక్కుల ఉద్యమంలో ఎందరినో చూసి వుంటారాయన. పిరికివాళ్ళని హేళన చెయ్యడంగానీ, ధైర్యంతో ఫలానా పని చెయ్యమని ఆదేశించడంగానీ ఆయన చేసి వుండరు. ఎవరి సంసిద్ధత బట్టి వాళ్ళు ముందుకు రావాలిగానీ ఎవరి వొత్తిడి వల్లో వస్తే ఉపయోగం ఉండదని ఆయన అవగాహన అయి వుంటుంది.

నేను పౌరహక్కుల ఉద్యమానికి దూరమైన తర్వాత 'టౌన్‌హాల్' కాంపౌండ్ లోపల జరిగిన ఒక సమావేశంలో ఆయన్ని కలిసే వీలయింది. అప్పటి వరకు నేను ఏనాడూ ఆయనతో పెద్దగా మాట్లాడింది ఏమీ లేదు. నాకున్న బిడియం వల్ల నేను అమితంగా ప్రేమించి, ఆరాధించే వ్యక్తిత్వాలు కలిగిన ఉన్నతులతో ఏమీ మాటలు కలపలేకపోవడం వల్ల పరిచయాలు ఏర్పడే అవకాశాలు జారవిడుచుకున్నాను. కొందరితో అయితే మరి ఆ అవకాశమే లేదు. వారి భౌతిక జీవితాలు ముగిసి పోయాయి. కనుక బాలగోపాల్‌గారితో ఆ వేళ మాట్లాడాలనుకున్నాను. ఆయన మానవ హక్కుల వేదిక పుస్తకాల దగ్గర కూర్చుని వున్నారు.

చాలా ప్రజా సంఘాల్లో చూశాను. వాళ్ళ ప్రచురణలు అమ్మే దగ్గర దిగువ స్థాయి కార్యకర్తలే వుంటారు కానీ పై స్థాయి వాళ్ళు ఏమీ కనిపించరు. వాళ్ళు ఉపన్యాసాలు మాత్రమే ఇస్తారు. బాలగోపాల్ గారికి నైతిక ప్రమాణాలకు భంగం కలగనంతవరకూ ఏ స్థాయి పనీ అస్పృశ్యం కాదు. నేను చాలా సేపు గుంజాటన పడి పోస్టుమాడర్నిజం మీద ఆయన ప్రకటించిన అభిప్రాయాల గురించి ప్రశ్నించాను. ఆయన స్వరంలో సన్నిహితుడితో మాట్లాడే ధోరణితో మాటలు

వ్యాసం

◆ పి. బిచ్చారెడ్డి

పీడిత ప్రజల మహామనిషి డాక్టర్ కె. బాలగోపాల్

బాలగోపాల్ అకస్మిక మరణ వార్త విన్న తరువాత బాలగోపాల్‌తో పరిచయం ఉన్న ప్రజల మేధావులు కన్నీరు పెట్టనివారు ఉండరు. దీనికి కారణం ఉన్నది. బాలగోపాల్ దాదాపు మూడు దశాబ్దాల పాటు పౌర ప్రజాస్వామికి హక్కుల అమలకోసం రాష్ట్రంలో పల్లె పల్లె తిరిగినాడు. మారుమూల ప్రాంతాలను మొదలుకొని అడవి ప్రాంతాలవరకు ఆయన తిరుగని రహదార్లు లేవు. (ఆకాశ మార్గాలు తప్ప) ప్రజల అన్నిరకాల హక్కులను ఆయన జీవితాంతం కంటికి రెప్పలాగా కాపాడడానికి, నిరంతరం వాటి అమలకోసం తీవ్ర ప్రయత్నం చేసిన గొప్ప హక్కులనేత. మానవత్వం నిండిన మహామనిషి. ఎందరికో స్ఫూర్తి దాయకుడు, గొప్ప విద్యావంతుడు, ప్రజల మనిషి, బాలగోపాల్ ప్రపంచ ప్రజా మేధావులలో ఒకరుగా ప్రపంచానికి పరిచయమయ్యారు. న్యాయం కోసం న్యాయమైన చట్టాల అమలుకోసం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా, దేశ వ్యాప్తంగా పల్లెల నుండి పట్టణాల వరకు మైదానాలనుండి అడవి ప్రాంతాలవరకు ఇంద్ర వెల్లి కొండలనుండి నల్లమల అడవులవరకు కన్యాకుమారి నుండి కాశ్మీర్ వరకు ప్రజా సంబంధాలు, మేధావుల సంబంధాలు దండిగా మెండుగా ఉన్న మన మహామేధావి, ప్రజల మనిషి బాలగోపాల్. ఈయనకు ఉన్న ప్రజా సంబంధాలు రాష్ట్రంలోగాని, దేశంలోగాని ఏ ప్రజానాయకునికిగాని, ఏ పాలకునికీగాని, ఏ మేధావునికి ఉండకపోవచ్చును. ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో ఓట్ల పాలన ప్రారంభమై నేటికి 6 దశాబ్దాలు గడిచినా ఓట్లను నోట్లతో వెలగట్టి ధనవంతులు బలవంతులుగా మారి రాజ్యాధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొని చట్టాలన్నిటిని డబ్బున్న వాళ్ళ చుట్టాలుగా మార్చి ప్రజల హక్కులను తమ పద ఘట్టనల క్రింద కాలరాచి ప్రజలకు జవాబు దారితనం లేకుండా తమ యిష్టానుసారంగా నియంతృత్వపాలనలు తుపాకి పాలనలు కొన సాగిస్తున్నారు. ఇలాంటి సందర్భంలో ప్రజలకు హక్కుల చైతన్యం కల్గించి ప్రజలను సంఘటితంగా హక్కుల పోరాటాలకు సిద్ధం చేసి బాలగోపాల్ ప్రజలకు మిత్రుడుగా రాజ్యానికి శత్రువుగా మారినాడు. ప్రజలు వివిధ సమస్యల సాధన కోసం విద్యార్థుల నుండి రైతు కూలీల వరకు ఆదివాసులవరకు ప్రజలు సంఘటితంగా ఉద్యమాలు నిర్మించుకుని న్యాయంగా చట్టబద్ధంగా పోరాడుతుండగా పాలకులు న్యాయంగా చట్టబద్ధంగా పోరాడే హక్కు ఉన్నదని, హక్కులు పోరాడి సాధించుకున్న హక్కులని, పాలకులనుండి హక్కులకు భంగం కల్గినప్పుడు ప్రజలు

వచ్చాయి. గంభీర స్వరంతో ఆయన మాట్లాడగా నేను చూడలేదు. 'వాళ్ళకొక సిద్ధాంత భూమిక ఉన్నట్టు కనిపించదుగానీ, వాళ్ళు లేవనెత్తిన ప్రశ్నలు గురించి పట్టించుకోవలసిన అవసరం ఉంది అనుకుంటున్నాను' అన్నారు.

89లో ఒక పత్రిక వస్తువుండేది. వార పత్రిక అని గుర్తు. వంగవీటి మోహనరంగాని హత్యచేసినప్పుడు ముఖచిత్రం మీద రక్తపు ధారలు వేసి ఘోరంగా, క్రూరంగా అవి శీర్షిక పెట్టింది. ఆ పత్రికలో కూడా బాలగోపాల్‌గారి వ్యాసాలు వస్తూ వుండేవి. చలసానిగారు బాలగోపాల్ వ్యాసాలన్నీ జాగ్రత్త చేసి వుంచమని నాతో అంటే చాలా నాళ్ళు ఆ కటింగ్సు నా వద్ద వుండేవి. ఇప్పుడవి ఇంట్లో ఎక్కడున్నాయో తెలీదు. ('ప్రజాతంత్ర'లో వచ్చిన శ్రీశ్రీ గారి అనంతరం వ్యాసాలు కొన్ని భద్రపరచి ఇచ్చినందుకే విరసం ప్రచురించిన శ్రీశ్రీ అనంతరం పుస్తకంలో నా పేరు వేసి నాకు అనవసర ప్రచారం తెచ్చి పెట్టారు, చలసాని కృష్ణాబాయి గార్లు).

బాలగోపాల్ మీద రాజ్యం ఎంత దాడి చెయ్యాలో అంతా చేసింది. ఆయనకు నక్సలైట్లతో సంబంధాలను ఆపాదించగలిగిందిగానీ ఆయన నైతికత మీద వీసమంత దాడి చేయలేకపోయింది. విప్లవ శ్రేణుల్లోని హింస మీద ఆయన రాస్తే, దాన్ని తన కనుకూలంగా ఉపయోగించుకుంది. అలాగని ఆయన ఏనాడూ రాజ్యానికి అనుకూలంగా వ్యవహరించలేదు. ప్రజల ప్రయోజనాలే ఆయనకు గీటురాయి. జీవించే హక్కు గురించి భద్రమైన, మానవీయమైన జీవితం గురించి ఆయన ఆరాటపడినంతగా ప్రజాసంఘాలలో మరొకరు కనపించరు. కాలికి బలపం కట్టుకొని ఆయన నిరంతరం ప్రజల మధ్య తిరగడమే దానికి రుజువు. అయినా ఆయన దాచుకోకుండా నిర్మొహమాటంగా ప్రకటించిన అభిప్రాయాల మీద ప్రజాస్వామిక వాదుల నుండి దాడిని కూడా ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. తనని విమర్శించిన వాళ్ళ మీద విరుచుకుపడే తత్వం చాలా మంది మేధావుల్లో వుంది. కానీ బాలగోపాల్ తనని విమర్శించిన వాళ్ళని పరుషంగా ఒక్కమాట ఆడలేదు. తనను విమర్శిస్తున్న వాళ్ళు కూడా ప్రజల పక్షం వహిస్తున్నవాళ్ళేనని, అభిప్రాయ బేధాల్ని గౌరవించడమే ప్రజాస్వామిక విలువ అని బాలగోపాల్ భావించినట్టుగా ఆచరణలో రుజువు చేసినట్టుగా మరొకరు చేసి వుండరు.

నేను చివరిసారిగా కలిసింది - హరిపురం మార్పు గ్రంధాలయంలో కోస్టల్ కారిడార్ మీద బాలగోపాల్‌గారు మాట్లాడినప్పుడు. ఉపన్యాసం పూర్తి అయిన తర్వాత కెవి జగన్నాథం కారులో బాలగోపాల్‌గారితో పాటు కాశీబుగ్గ వరకు ప్రయాణించాను. ఆయన ప్లీడరు కాబట్టి, నేను ప్లీడరుగుమస్తాగా కొన్నాళ్ళు పని చేశానని చెప్పుకున్నాను. మాటల పందర్భంలో ఎపిసిఎల్‌సిలో గట్టిగా పనిచేసే ఒకాయన ప్రస్తావన తెచ్చారు. సంఘాల్లో ఎవరో ఒకరు గట్టిగా నిలబడి పనిచేస్తే, మిగతా వాళ్ళు కూడా సహకరించి పనిచేస్తారు అన్న అభిప్రాయం వ్యక్తం చేశారు. నిజానికి ఆ మాట ఆయన రుజువు చేసి చూపించారు. అయితే ప్రజాసంఘాల్లో ప్రజాస్వామ్య విలువలు తప్పనిసరిగా వుండాలని ఆయన నమ్మినట్టే తనని శాశ్వతంగా ప్రధానకార్యదర్శిగా వుంచడాన్ని వ్యతిరేకించి, ఆ బాధ్యత మరో బాధ్యునికి అప్పగించి, తన ఉపాధ్యక్ష బాధ్యత, స్వీకరించి, ప్రధానకార్యదర్శి స్థానం నించి తొలగినంత మాత్రాన బాధ్యతల నుంచి తొలిగిపోనని అనంతపురంలో అన్నారని జగన్నాథం చెప్పారు. జిల్లా హక్కుల ఉద్యమ బాధ్యుల్లో ఒకరు ఆ ఉద్యమస్ఫూర్తికి భిన్నమైన స్వభావంలో ఉండడం నేను గమనించాను. సంస్థల్లో చేరేవారికి ఆ సంస్థకు సంబంధించి కొన్ని యోగ్యతలు ఉండాలని భావిస్తాను. కొన్నేళ్ల పాటు ఆ సంస్థల్లో పనిచేసిన తర్వాత కూడా వాళ్ళకు ఆయోగ్యత సమకూరకపోతే వాళ్ళ సంస్థల్లో వుండడం ఆ సంస్థకు నష్టదాయకమని నేను భావిస్తాను. వాళ్ళు నిజాయితీగా ఆ సంస్థల నుంచి తొలిగి పోవడమే మంచిది.

నేనెప్పుడు బాలగోపాల్‌గారిని కలిసినా నేను పరిశీలించి చూసేది నెమ్మదిగా అడుగు వేసే ఆయన పాదాల్ని. దళసరిగా, వేళ్ళు కొంకర్లు తిరిగి మట్టికొట్టుకుపోయిన కష్టజీవి పాదాల్లా కనిపించేవి. నిజంగా ఆయన మట్టి మనిషి

10.102009, 12.25 గం.లకు

(బాలగోపాల్ మరణించిన రెండోరోజు ఈ నివాళి వ్యాసం రాసిన జోగారావు ఆ సాయంకాలమే ఆత్మహత్య చేసుకున్నారు)

❖